

ELÜLJÁRÓBAN NÉHÁNY SZÓ

EMegszoktuk már, hogy a Magyar Nyomdászok Évkönyve mintegy mérföldmutatója legyen a könyvnyomtatás fejlődésének. Hogy hiven visszatükrözze a nagy nyomdász-egyetem mindama törekvéseit, amelyek mesterségünk magasabb színvonalra való emelésére s az alapos szaktudás általánosítására irányulnak. S hogy egyszersmind kiválóan tanulságos szakkönyv legyen, amiből bőséges okulást merithet mind a frissen szabadult nyomdász-segéd, mind pedig a széleskörű szakismeretekkel s nagy tapasztalatokkal rendelkező öregebb nyomdász is. A könyv ime itt van, olvasóink dolga megítélni, hogy haladtunk-e s ha igen: mekkorát haladtunk tavaly óta.

S ha olvasóink azt találják, hogy ez idei Évkönyvünk talán egy kis haladást képvisel a tavalyi, meg az azelőtti évfolyamokkal szemben, úgy kérjük: tulajdonítsák ezt annak a hatalmas szellemi áramlatnak, amely a könyvnyomtatók testületében immár teljesen kivívta az érvényesüléshez való jogát, s amely a szaktársias szeretet igéinek hatása alatt produktív munkára serkent öreget és ifjat egyaránt. E szellemi áramlat szülötte az Évkönyv. Ez vezette munkatársaink tollát is, amikor tudásukat, tapasztalataikat közkinccsé tették. Ennek köszönhető könyvünk nagyobbodása s tulajdonképpeni célja felé való gyors közeledése. De a hatalmas intellektuális áramlat jótékony hatása meddő maradt volna Évkönyvünk sikerültére nézve, ha munkatársainkban nem lett volna meg a kellő rátermettség. Szerencsére azonban ez is megvan. Az elszigetelt magyar nyomdászság büszke lehet szakíróira. Annyi alapos tudással és olyan mélységes úgyszeretettel járultak hozzá munkatársaink ez Évkönyv tartalmának gazdagításához, aminőt a külföld nagyobb nemzeteinél sem láttunk idáig. Igaz köszönetünk érte.

A könyv külső kiállításának szépsége Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdáját dicséri. Ez Európaszerte hírneves műintézetnek technikai vezetősége mindent elkövetett, hogy méltó köntösben mutathassa be a mi könyvünket. Fazekas Alajos főművezető, Müller József művezető és Prüner Arnold mesterszedő méltán megérdemlik, hogy ez ügyben kifejtett buzgalmukért és odaadó munkásságukért hálával és szeretettel emlegesse nevöket Szakkörünk minden egyes tagja.

Az ilyen évkönyvféle szakkönyvnél a nyomdász-ember legelőször is a mellékleteket keresi. No most van belőle bőven.

HORNYÁNSZKY VIKTOR cs. és kir. udvari könyvnyomdáját nem hiába, hogy a legelső helyen emlegetik, amikor a tipográfiai művészetről van szó. Ez a nagyhírű műintézet most is kitett magáért. Itt nyomódott mellékleteink jelentékeny része, még pedig úgy, hogy méltán becsületére válik a nyomdának is, meg a nyomtatás munkájában közreműködőknek is.

A minden könyvnyomtatóra nézve tanulságos mellékletek sorába bátran beleszámíthatjuk a címololdalunkat is. A Hornyánszky-nyomda elismert jó ízlésére vall, hogy abszolút eredetiségre valló munkái egyszerűsége igen szépek is. Címololdalunkra például senki sem foghatja rá, hogy nem eredeti, s hogy nem valóban szép munka a maga nemében. A rendelkezésünkre álló ornamentumok ügyes fölhasználása és finom dekoratív érzék jellemzik ezt a címlapot.

Müller József szaktársunk, a Hornyánszky-nyomda művezetője, festék-mintaképpen egy pompás mellékletet mutat be Évkönyvünk 20. oldalával szemben. Ez a szép melléklet is pompásan bizonyítja Müller szaktársunk művészi készültségét, s egyszerűsége sokoldalú grafikai ismereteit. Meggyőzően kiviláglik e mellékletből, hogy a könyvnyomtató-ipar terrénuma egyszeriben végtelenné lesz, ha megvan a művelőjében a kellő művészeti és technikai tudás. Milyen végtelen perspektíva nyílhatna például a mesterszedő szeme előtt, ha egyaránt jártas volna a figurális és díszítő rajzolásban, a szedői technikában meg a cinkmaratásban! Mennyire emelkednék mesterségünk művészi színvonala! Mert hiába: az illusztráció mindig beszédesebb, mint a pusztán betűöntői anyaggal való dekoráció; amíg az előbbi a szöveggel egyenértékű faktorként léphet fel a nyomtatványainkon: a dekorációnak mindig nagy szerényen a háttérben kell maradnia. Ha ezt nem teszi: tola-kodónak tűnik föl, s a nyomtatvány hatása nem természetes.

Sokat beszélhetnénk az illusztráció fogalmáról, s talán ellentétbe is jutnánk a mostani esztétikusok legtöbbször erről szóló definíciójával, de minderről talán máskor fogunk szólni. Csak annak konstatálására szorítkozunk mostan, hogy a Müller szaktársunk tervezte pompás mellékletben egyaránt megtaláljuk a dekoratív hatásra való törekvést meg az illusztráció ismérveit is. Különben a melléklet a mi szemünkben annál érdekesebb, mert a hozzája való klisék Müller szaktársunk híres készüléke: a Rapido-graph segedelmével állítottak elő.

Mint már említettük: mellékleteink jelentékeny részének a Hornyánszky-nyomda volt a nyomtatója. Amennyiben azonban a szedés tervezete, avagy a hozzávaló klisé egyebütt készült: e mellékletekről hátrább fogunk megemlékezni. Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy mestermunka számba menő hirdetéseinkre itt ne utaljunk. Olyan szépen, olyan izlésesen szedte meg ezeket Prüner Arnold mesterszedő szaktársunk, hogy bármely nyomdász-ember bátran besorozhatja őket a maga legjobb mestermunkákból összeállított gyűjteményébe.

Sorrend szerint való első mellékletünket a drezdai ROCKSTROH & SCHNEIDER NACHF. A.-G. cégnek köszönhetjük, mely a maga domború nyomtatáshoz való „Victoria“ ornamentumából adott kölcsön egy mellékletre valót. A 6. szövegoldallal szemközt helyeztük el ezt a szép dombornyomásos mellékletet, s nyomdász-embernek nem kell sokat magyaráznunk: mennyire praktikus díszítő-anyag a „Victoria“, különösen ha nagyobb példányszámú domború nyomatokról van szó. A szép melléklet nyomtatása különben a Hornyánszky-nyomdát dicséri.

A „VILÁGOSSÁG“-nak a 10. oldallal szemközt elhelyezett mellékletét e bámulatos módon fejlődő új vállalat igazgatójának, Pollák Simon szaktársunknak köszönhetjük. A szép és mindenekfölött eredeti nyomtatvány tervezője Kún Kornél szaktársunk volt, kiszaktanfolyamainkon az alapnyomati lemezek vésését tanítja. A nyomtatás sikerült volta Gáy Géza gépkestert dicséri. Kún Kornél tervezetei és vésetei már régebben is föltűnést keltek a nyomdászvilágban. A tervezetek dolgában nagy önállóság s minden áron eredetiségre való törekvés, a lemeztvés tekintetében pedig páratlan gondosság a jellemzője. Keves mesterszedő akad Magyarországon, aki hasonló otthoniassággal kezelné a vésőtűt. Mostani Mäser-lemezes vésete is szép példája az ő lemeztvésésbeli ügyességének.

IFJ. AIGNER ANTAL szaktársunk nem kevesebb mint öt melléklettel járult hozzá Évkönyvünk tartalmának gazdagításához. Három lapon a „Növény- és állatelemek stilizálása“ című cikkéhez ad kitünő szemléltető példákat, két melléklete pedig nagy gonddal és pompás izléssel készült szedés-minta. Ha figyelmesen nézzük ezt azt öt szép mellékletet, szinte belelátunk Aigner szaktársunk lelkebe. Csupa harmonia, csupa finomság minden vonala; mély gondolkodás és önálló fölfogás nyilatkozik meg minden egyes rajzában. S ami fontos, ami művészi értékűvé teszi a munkáját: folytonosan új utakat keres, s mindig eredetit akar alkotni. Hogy micsoda módon véli ezt elérhetőnek: gyönyörűen elmondja ezt a 12. oldalon kezdődő cikkében ő maga. — Az öt melléklet közül a négy első Hornyánszkyék müintézetében nyomódott; az ötödik Buschmann Ferenc könyvnyomdájában készült.

A RIGLER JÓZSEF EDE papírnemü részvénytársaság mellékletét Spitz Adolf szaktársunk szedte cikkének illusztrációjaképpen, s a vállalat nyomdájának vezetője, Kokály Ignác szaktársunk lekötelező szivességgel engedte meg az ingyen való kinyomtatását. Az egész mellékletet ügyes szedéstechnika és gondos nyomás jellemzi.

HERBST SAMU budapesti reprodukáló müintézete kitünő hirnévnek örvend a magyarországi könyvnyomtatók körében. Herbst úr maga a legremekebb reprodukciók hazájában, Angolországban sajátította el a klisécsinálás csinját-binját, s az angol cinkografusok példaszzerű lelkiösmeretességét és művészi készütségét itteni munkáin is érvényre juttatni törekszik. Klisé a legtöbbkétebb kivitelben készülnek, s különösen a háromszinü nyomtatáshoz való klisék készítése tekintetében mindenkoron bravuros munkát végez. A 44. oldallal szemben elhelyezett mümellékletünk különben fényesen illusztrálja a Herbst-féle müintézet magas színvonalát. Ez a melléklet a Pesti Lloyd-Társulat nyomdájában nyomódott, a nyomda derék müvezetőjének, Kószol J. Antal úrnak szorgos felügyelete mellett.

A LIGETI JENŐ és TÁRSA cégtől két mellékletet is kaptunk. Az egyiket, a 68. oldallal szemben elhelyezett levélfejet Mitterszky József mesterszedőnk tervezte és véste (meg is látszik rajta az ő mesteri keze), s a Pallas részvénytársaságnál nyomódott. A cég másik mellékletét, a 112. oldal átellenében beosztott s nagy törekvésre valló memorandumot egy újabban alakult román nyomdában, a „Luceafäru“-nál nyomtatták. Tervezte és nyomtatta Barnafy István szaktársunk.

BURGHEIM KÄRÖLY és WEISZ GYÖRGY szaktársainknak közös munkájuk a 86. oldallal szemközt elhelyezett melléklet. Egyszerü munka, de ha tekintetbe vesszük, hogy kisebb nyomdában, nem megfelelő sajtón nyomtatták: nagy elismeréssel kell adoznunk derék szaktársainknak érte.

ANGERER & GÖSCHL fotomechanikai műintézetéből a 108. oldalal átellenes gyönyörű négy színnyomatú képet kaptuk. Ékesszólóan bizonyítja ez a műlap is, hogy hozzáértő ember kezében a fotográfia meg a vele kapcsolatos fotomechanika nem közönséges mesterség, hanem sok esetben bátran a valóságos művészetek közé számítható. Fontos azonban, hogy ne csak a fotográfus, illetőleg a marató művész, hanem a képet sokszorosító nyomdász is hivatásának magaslatán álljon. Hornyánszkyék nyomdája e tekintetben úgy szólna remekelt.

LÉGRÁDY OTTÓ úrnak, a budapesti Légrády Testvérek nyomdácég főnökének, mintegy húsz mellékletünk ingyenes kinyomatását köszönhetjük. Már korábban is igen melegen érdeklődött Légrády úr a Szakkörünk, különösen pedig ennek a szaktanfolyamainak iránt, most pedig valósággal meglepett áldozatkészségével. Annál hálásabban köszönjük ezt meg neki, mert mélyseges szakszeretetre valló cselekedetében kezdeményezést látunk arra nézve, hogy a nyomdafőnökök is behatóbban érdeklődjenek a szakfejlesztés nemese ideája iránt, s ha kell: áldozatoktól se riadjanak vissza, csak hogy mentől könnyebbé és alaposabbá tegyék segédek mesterségbeli előremenetelét.

Löwy szaktársunknak a levélfejről szóló pompás cikke mellett huszonegy olyan mellékletet látunk, amelyből bőségesen meríthet okulást minden betűszedő. Derék munkatársunknak fáradhatatlan buzgalma és nagy összeköttetései révén sikerült az európai betűöntők legjelesebbjeitől levélfejes galvanókat, sőt egyik-másiktól egészen kész galvanókat szereznünk s ezeket a cikk illusztrációjaképpen a kellő helyen bemutatnunk. Az igazság érdekében azonban megsúgjuk olvasóinknak, hogy a mellékletek javarészenek galvanói Löwy szaktársunk szedéstervezetei után készültek, s ilyenformán a mellékletek legjobbjai nem annyira a betűöntőknek, hanem inkább a mi buzgó munkatársunknak a szedés-stílusát illusztrálják. Hogy ez a stílus a maga egyszerűségével és jőzanságával mennyire kiemelkedik a mai tipográfiai stílusok közül: talán mondanunk sem kell, olvasóink az első pillantásra észreveszik.

Löwy szaktársunk személye a mostani mesterszedők között úgy szólna egy egész elvet képvisel, azt az elvet, hogy a mesterszedő ne tévedjen idegen technikák területére, s ne hajszoljon olyan hatásokat, amelyeknek elérése a tipográfiában vagy teljességgel lehetetlen, vagy pedig túlságosan nagy áldozatokba kerülne. Az önállóan való rajzolás sokat hánytorgatott kultuszával szemben az a nézete, hogy a szedő maradjon a betűöntő művészek embere csinálta ornamentumainál mindaddig, amíg a díszítmények önállóan való tervezésének a szüksége leküzdhetetlenül be nem áll. A betű meg a szín nála a fő dolog. Mindezt különben szépen és alaposan mondja el a levélfejről szóló cikkében.

Löwy szaktársunk mellékleteinek sikerültében jelentékeny érdemük van még a Légrády-nyomda faktorainak: Bendtner József és Glück Béla szaktársainknak, valamint Horváth Béla főgépmesternek is. Különösen Glück szaktársunk nagy hálára kötelezett bennünket önzetlen és buzgó közremunkálásával.

* * *

Vanezekon kívül még egy sereg autotípiái melléklet is az Évkönyvünkben, még pedig egytől-egyig a rájuk vonatkozó cikkekkel kapcsolatban. Mindezeket — talán mondanunk sem kell — Fazekas Alajos főművezető szakszerű felügyelete mellett a Hornyánszky-nyomda kitűnő prakszisú gépmesterei: Seidel Miksa és Bauer Henrik nyomtatták.

KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE TÖVÁBBKÉPZŐ TANFOLYAMAI ÉS KISÉRLETI NYOMDÁJA

Az órás- és mecha-
nikai szakiskolában

Budapesten, VIII.,
Tavaszmező-u. 15.

tanfolyam segédkezet nyújt minden nyomdásznak, ki magát szakmájában kiképezni akarja. Tanítói kara hazai nyomdászaink legjobb erőiből alakult, kiknek odaadó működéséről a már harmadéve fennálló tanfolyam eredménye tesz bizonyosságot. A tanfolyam nemcsak elméleti oktatással foglalkozik; a modern igényeknek megfelelően berendezett kísérleti nyomdája nagyon alkalmas arra, hogy hallgatóinak gyakorlati útmutatást is adjon. A tanfolyamra beiratkozhat bárki, ha a Könyvnyomdászok Szakkörének rendes tagja és megfelelő időben jelentkezik. Előadások minden nap tartatnak, mikor is felváltva (kisebb csoportonként) elméleti, gyakorlati és rajzoktatásban részesülnek a hallgatók. Érdeklődőknek bővebb felvilágosítást szívesen ad a tanfolyami vezető: Novák László,
Budapest, V. ker., Hold-utca 7.

